

Betänkandet - En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Remiss från Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
Remisstid den 23 augusti 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Valeskog

Sammanfattning av ärendet

I betänkandet *En enklare hantering av vattenfrågor vid planering och byggande* (SOU 2023:72), lämnas förslag som syftar till att förenkla och förtydliga på vilket sätt miljö kvalitetsnormer för vatten ska få genomslag vid planläggning och på ett sätt som motsvarar kraven i EU-rätten och som underlättar kommunernas tillämpning av dessa krav. Flera författningsförändringar föreslås, bland annat i plan- och bygglagen, miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster.

Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet har remitterat betänkandet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har i sin tur underremitterat ärendet till dotterbolagen Stockholm Vatten och Avfall AB, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), AB Familjebostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB och AB Stockholmshem.

Stadsledningskontoret anser att flera av förslagen medför väsentliga förbättringar och en ökad tydlighet gällande dagvattenhantering i samband med planläggning men har synpunkter i vissa delar av betänkandet.

Exploateringsnämnden är generellt positiva till att det införs nya och förtydligande bestämmelser om dagvatten vid planläggning samt möjligheter till undantag från krav kopplade till miljö kvalitetsnormer men har synpunkter i vissa delar av betänkandet.

Fastighetsnämnden anser att konsekvenserna kan bli att dagvattenutredningar behöver göras i fler byggprojekt, och initialt kan resurser behövas inom staden för att tolka och förstå de nya reglerna.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att många av förslagen innebär väsentliga förbättringar, inte minst de föreslagna ändringarna i 4 kap. plan- och bygglagen som möjliggör planbestämmelser om skyddsåtgärder för att motverka konflikt med försämrings- och äventyrandeförbuden och krav på dagvattenhantering. Nämnden bedömer dock att förslaget inte innebär någon betydande förbättring av förutsättningarna att ställa krav på reningsåtgärder som behövs för att klara miljö kvalitetsnormer i befintliga miljöer.

Stadsbyggnadsnämnden ser positivt på att det görs en översyn av lagstiftningen som rör vattenfrågor vid planering och byggande. Nämnden anser att utredningens förslag om miljö kvalitet är bra eftersom de tydliggör hur miljö kvalitetsnormerna för vatten kan hanteras vid planläggning samt bidrar till en mer realistisk och EU-anpassad lagstiftning.

Trafiknämnden ser positivt på att hanteringen i planskedet har utretts och bedömer att flera av de förslag som lämnas kan bidra till en förbättrad hantering i planeringsprocessen. Nämnden anser att förslagen om ökade möjligheter att reglera dagvatten i detaljplaner generellt är bra men ser utmaningar kopplade till val av teknik och lösningar.

Stockholms Stadshus AB ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag. Vad gäller dagvattenhantering inom planläggning bedömer koncernledningen att förslagen inte innebär någon större förändring för bolagen då hanteringen inom Stockholms stad i stora delar redan idag sker på det sätt som utredningen föreslår.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Stadsnära vatten av god kvalitet är ett av Stockholms varumärken och bidrar till en levande och resilient stad. En viktig del i arbetet med att säkra stadens vattenområden är de lokala åtgärdsprogrammen som Stockholms stad tagit fram.

Åtgärdsprogrammen skapar tillsammans med en hållbar dagvattenhantering förutsättningar för hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i planeringsprocessen. På så vis säkerställa att stadens bostads- och tillväxtmål kan nås, samtidigt som vattenfrågor kan hanteras på ett erforderligt sätt.

Det är välkommet med en översyn för att få till en enklare hantering av vattenfrågor som säkerställer möjligheten till stadsutveckling samtidigt som rekreativa och ekologiska värden kan säkras och hanteras. Flera av förslagen medför betydande förbättringar samt en harmonisering med EU-lagstiftning och övergripande en ökad tydlighet gällande dagvattenhantering i samband med planläggning. Det finns dock ett antal frågor som behöver studeras närmare i den fortsatta processen. Det innefattar

bland annat hur föreslagna förändringar påverkar tillämpningen vid prövning och tillsyn enligt miljöbalken samt avsaknaden av analys av konsekvenserna för tillämpningen av miljölagstiftningen av de föreslagna ändringarna. Utan ytterligare utredning och konsekvensanalys kan effekterna av de föreslagna ändringarna inte bedömas fullt ut, något som miljö- och hälsoskydds nämnden utvecklar ytterligare i sitt remissvar.

Att hanteringen av skyfall och annat dagvatten föreslås föras in som ett allmänt intresse i 2 kapitlet 6 § plan- och bygglagen är i grunden positivt. Att även Lagen om allmänna vattentjänster föreslås kompletteras med en möjlighet till krav på fördröjande åtgärder av dagvatten på kvartersmark är lovligt. Det senare riskerar dock innebära oklarheter och kunna få oönskad effekt. De föreslagna begränsningarna att enklare fördröjande åtgärder inte ska användas "slentrianmässigt" riskerar leda till en tolkning att krav inte kan ställas på flertalet fastigheter och på så vis skapa systemavlastade åtgärder, då effekterna av att enstaka fastigheter installerar vattentunnor eller gröna tak har begränsad effekt på systemnivå om syftet är att motverka översvämning. Detta harmoniserar inte med betänkandets ambitioner om att åtgärderna ska "bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos den allmänna va-anläggningen".

Utredningen behandlar även en del frågor med bäring på klimatanpassning. I dessa delar krävs dock förtydliganden gällande ansvar, skyldigheter, incitament, rådighet och finansieringsmodeller för att hantera skyfall. Det finns därför behov av att avvakta med lag- och författningsändringar som rör denna del, så att de föreslagna förändringarna kan sammanvägas och konsekvensbeskrivas tillsammans med de förslag som kommer att tillkomma genom utredningen *Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna*, som ska redovisas senast den 30 april 2025.

Gällande frågan om en framtida hantering av strandskydd är det viktigt att beakta att områden inom kommunen planlagda före 1994 inte har prövats i förhållande till strändernas betydelse för växt- och djurlivet. När strandskyddet infördes på detaljplanelagda områden på 1970-talet, undantogs redan planlagda stränder. Majoriteten av Stockholms stränder omfattas därför inte av strandskydd oavsett höga rekreativa och ekologiska värden. Utredningens förslag kan på så vis riskera att motverka strandskyddets syfte att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för växt- och djurlivet på land och i vatten, i de områden som inte prövats i förhållande till strändernas betydelse för växt och djurlivet.

Det är inte klarlagt hur stora förändringar i bebyggelsens omfattning och utbredning som kan göras utan att strandskyddet behöver prövas på nytt. Detta innebär en risk för att olika instanser gör olika bedömningar. Förutsättningarna för strandskydd kan ha ändrats sedan den ursprungliga planen beslutades och det kan vara lämpligt att upphävande av strandskyddet prövas på nytt när en ny detaljplan tas fram. Även om ändamålet är detsamma kan en ny plan skilja sig mycket från den äldre planen.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 21 augusti 2024

Jan Valeskog

Bilaga

Remiss - Betänkandet - En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72), dnr KS2024/332-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

I betänkandet *En enklare hantering av vattenfrågor vid planering och byggande* (SOU 2023:72), lämnas förslag som syftar till att förenkla och förtydliga på vilket sätt miljö kvalitetsnormer för vatten ska få genomslag vid planläggning och på ett sätt som motsvarar kraven i EU-rätten och som underlättar kommunernas tillämpning av dessa krav. Flera författningsförändringar föreslås, bland annat i plan- och bygglagen, miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har i sin tur underremitterat ärendet till dotterbolagen Stockholm Vatten och Avfall AB, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), AB Familjebostäder, Micasa Fastigheter i Stockholm AB och AB Stockholmshem.

Innehållsförteckning

Exploateringsnämnden.....	8
Fastighetsnämnden.....	9
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	10
Stadsbyggnadsnämnden.....	25
Trafiknämnden	26
Stockholms Stadshus AB.....	29
Underremisser.....	29
Reservationer m.m.....	38
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	38

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 juli 2024 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm stads miljöprogram 2020-2023, diarienummer KS 2019/1040, anges bland annat under etappmålet Förbättrad vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten att staden aktivt ska verka för att Stockholms vattenförekomster uppnår god ekologisk och kemisk status, enligt EU:s vattendirektiv.

Stadsnära vatten av god kvalitet är ett av Stockholms varumärken och bidrar till en levande och resilient stad. Till grund för stadens operativa vattenarbete ligger Handlingsplan för god vattenstatus som kommunfullmäktige antog den 9 mars 2015.

I planen anges hur stadens vattenarbete ska bedrivas och hur operativa åtgärder ska komma till stånd. Av denna följer att arbetet bedrivs genom lokala åtgärdsprogram för vart och ett av de olika vattenförekomsterna. I programmet beskrivs nuvarande status och förutsättningar och lämnas förslag på åtgärder som behövs för att uppnå god status.

Stockholms stad har högt satta bostads- och tillväxtmål. Stadens lokala åtgärdsprogram är en viktig del av stadsbyggnadsprocessen eftersom de tillsammans med en hållbar dagvattenhantering utgör förutsättning för att staden ska kunna visa hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i planeringsprocessen. Stadsledningskontoret anser att utredningens syfte är vällovligt. Betänkandet är mycket omfattande och innefattar många förslag till genomgripande ändringar i de lagstiftningar som berör hantering av vatten vid planering och byggande. Flera av förslagen medför enligt stadsledningskontoret väsentliga förbättringar och en ökad tydlighet gällande dagvattenhantering i samband med planläggning. Det är också positivt att de undantag som EU-rätten möjliggör kodifieras. Avseende de senare ser stadsledningskontoret, liksom flera av stadens remissinstanser, att det kommer att finnas behov av vägledning hur bestämmelserna om undantag ska tillämpas.

De behov som identifierats och de ändringar som föreslås präglas främst av planerings- och byggandeperspektivet. Det är logiskt i och med att detta varit utredningens uppdrag. Stadsledningskontoret delar dock miljö- och hälsoskydds nämndens uppfattning att hur förändringarna påverkar tillämpningen vid prövning och tillsyn enligt miljöbalken behöver utredas utförligare.

Möjligheterna att hantera skyfall och annat dagvatten föreslås föras in som ett allmänt intresse i 2 kapitlet 6 § plan- och bygglagen. Det innebär att hänsyn alltid ska tas till möjligheterna att hantera dagvatten vid bedömningen av lämplig utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk. Bedömningen ska göras vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov. Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget. Lagen om allmänna vattentjänster föreslås även kompletteras med en möjlighet till kravställande på fördröjande åtgärd av dagvatten på kvartersmark. Kravställandet föreslås kunna ske genom föreläggande från kommunen. Stadsledningskontoret anser att det behöver tydliggöras vilken del av kommunen som förväntas svara för detta. Därtill ter sig syftet med förslaget oklart. Förslaget uppges innebära att vid särskilda situationer kunna förelägga en enskild fastighetsägare att vidta dagvattenåtgärder som behövs för att förebygga problem i händelse av skyfall. Av utredningens överväganden framgår att denna möjlighet ska tillämpas i undantagsfall. En sådan åtgärd ska vidare bidra till "en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning". De exemplifierande åtgärder som anges är att fastighetsägaren kan behöva sätta upp tunnor för att samla vatten från tak, plantera ett träd eller ordna regnbäddar, ta bort delar av en asfalterad trottoar, gräva ett dike som leder dagvattnet till en bäck eller bygga ett särskilt område för dagvattenavrinning. Stadsledningskontoret delar Stockholm Vatten och Avfall ABs påpekande att syftet sammantaget blir oklart. Å ena sidan är åtgärderna inte avsedda att användas regelmässigt, utan i undantagsfall å

andra sidan är de åtgärder som anges sådana som just skapar en ”många bäckar små effekt”. Att förebygga översvämningar vid skyfall med vattentunnor och gröna tak på enstaka fastigheter är en omöjlighet. Förutsättningen att åtgärden ska till va-anläggningens funktion ter sig också förbryllande. Om syftet är att enbart sätta in denna åtgärd där skyfallsproblematiken blir frågan varför va-anläggningen, som inte hanterar den typen av flöden, ska skonas?

I utredningen föreslås en definition av dagvatten i lagen om allmänna vattentjänster och därmed skilja det från avloppsvatten. I miljöbalken finns en beskrivning avseende avloppsvatten i 9 kapitlet 2 § där avledning av dagvatten inom detaljplanelagt område ingår. Utredningen föreslår inte någon justering av miljöbalkens bestämmelse utan lämnar det i avvaktan på det kommande avloppsvattendirektivet. Det är möjligen en god ordning men stadsledningskontoret anser att om definitionerna i dessa närliggande lagstiftningar inte hänger ihop riskerar tillämpningen att bli än svårare. Att genom en definition skilja dagvatten från avloppsvatten och dränvatten innebär att va-huvudmannen behöver se över beslut om verksamhetsområde och gällande taxor så att tjänsten dagvattenhantering framgår. Definitionen av dagvatten föreslås lyda: ”regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion (...)”. Stadsledningskontoret undrar om definitionen innehåller ett syftningsfel. Ett vatten som inte tränger ner avrinner väl på markytan?

Utredningen behandlar en del frågor med bäring på klimatanpassning. Utredningen hanterar dock inte de otydligheter som finns gällande ansvar, skyldigheter, incitament, rådighet och finansieringsmodeller för att hantera skyfall. Det finns därför behov av att avvakta med lag- och författningsförändringarna så att de i utredningens föreslagna förändringar kan sammanvägas och konsekvensbeskrivas tillsammans med de förslag som kommer att tillkomma genom utredningen Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna, som ska redovisas senast den 30 april 2025. Även resultaten av miljöutredningen behöver beaktas. Den senare ska lämna förslag på hur tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förenklas och förkortas genom att göra prövningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Det uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2024.

Utredningens förslag om ändringar av strandskyddet ter sig enligt stadsledningskontoret rimliga. Förslagen innebär att strandskydd inte ska återinträda om ändamålet i den nya detaljplanen är detsamma som i den äldre planen eller när länsstyrelsen sedan tidigare genom ett aktivt förordnande har upphävt strandskyddet. Kontoret vill dock påpeka att områden, i Stockholms kommun, som planlagts före 1994 inte har prövats i förhållande till strändernas betydelse för växt- och djurlivet. När strandskyddet infördes, på 1970-talet, undantogs redan planlagda stränder. Majoriteten av Stockholms stränder omfattas därför inte av strandskydd oavsett höga rekreativa och ekologiska värden. Utredningens förslag kan på så vis riskera att motverka strandskyddets syfte.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2024 följande.

Exploateringsnämnden beslutar att överlämna exploateringskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 14 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret berörs i egenskap av fastighetsförvaltare och utvecklare av allmän plats samt som part i exploateringsavtal.

Exploateringskontoret är generellt positivt till att det införs nya och förtydligande bestämmelser om dagvatten vid planläggning samt möjligheter till undantag från krav kopplade till MKN. Kontoret bedömer samtidigt att några förslag till ändringar innebär förtydliganden av hur bestämmelser om MKN redan idag kan tillämpas och som också kontoret tillämpar. Det gäller exempelvis att kontoret sedan flera år tillbaka deltagit i framtagandet av stadens lokala åtgärdsprogram för ytvattenförekomster.

Exploateringskontoret vill dock påpeka följande, gällande bestämmelsen om exploateringsavtal och att dagvattenåtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras. Även om det inte alla gånger är en nödvändighet för att genomföra detaljplanen är det viktigt att dagvattenhantering ska kunna regleras i ett avtalsförhållande för att främja ett lokalt omhändertagande av dagvatten. Kontoret föreslår därför att ”dagvattenåtgärder” hålls isär från ”åtgärder som krävs för att genomföra detaljplanen”.

Exploateringskontoret vill också belysa följande angående föreslagen bestämmelse om dagvattenanläggningar i bestämmande om lov eller startbesked i 14§ 4 kap. PBL. Redan idag finns en liknande bestämmelse om möjligheten att villkora startbesked för att avhjälpa markförorening om det behövs för att säkerställa markens lämplighet vid bebyggande. I merparten av stadsutvecklingsentreprenader är avhjälpan av markförorening något som görs i samband med entreprenadernas grundläggningsarbeten och därmed inte något som görs innan lov eller startbesked ges för dessa entreprenadarbeten. Vidare så är dagvattenanläggningar något som i regel genomförs i en senare del av entreprenaderna. Då exploateringskontoret också noterat att länsstyrelsen ofta efterlyser den här typen av regleringar i planer ser kontoret en risk för att förslaget medför fler kravställande yttranden från länsstyrelsen angående frågor som kontoret menar måste ta hänsyn till ekonomi samt till hur entreprenader i praktiken behöver genomföras. Exploateringskontoret önskar därför att nämnda och föreslagna bestämmelser om markföroreningar respektive dagvattenanläggningar ses över och anpassas till ett genomförandeperspektiv.

Angående den förtydligande bestämmelsen om miljö kvalitet vid överprövning i 10§ 11 kap. PBL föreslår exploateringskontoret här i stället att nämnda paragraf hänvisar direkt till 3 a § i 5 kap. MB som rör just miljö kvalitet.

Exploateringskontoret håller med utredningen om att det finns ett behov av vägledningsmaterial. Det gäller exempelvis det förslag till ändring i 16§ 4 kap. PBL som, i fråga om dagvattenanläggningar, gör att kommunen kan bestämma de krav på placering och utförande som behövs för att hantera dagvatten för att inte överträda bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken. Kontoret önskar här förtydligande exempel på vad som omfattas av begreppet ”utförande”. Kontoret tycker att det är bra med undantagsmöjligheten vid tillfällig och kortvarig försämring av vattenmiljön i samband med direkta utsläpp från konstruktions- och byggnadsarbeten men önskar även här vägledning kring hur detta ska tillämpas.

Kontoret ställer sig positivt till förtydligande bestämmelser om konstgjorda och kraftigt modifierade ytvattenförekomster vid urban markanvändning.

Kontoret uppskattar också möjligheten för planmyndigheten att införa skyddsbestämmelser utanför planområdet.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2024 följande.

Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar fastighetskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Staden arbetar med lokala åtgärdsprogram för vatten för att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Arbetet leds av miljöförvaltningen och fastighetskontoret deltar i arbetet. Myndighetsutövning av plan- och bygglagen i dessa frågor berör framförallt stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen.

Fastighetskontoret har utgått från de konsekvenser som benämns i utredningen för fastighetsägare och byggherrar. Enlig utredningen är de föreslagna lagändringarna framförallt förtydliganden av redan existerande ansvar för fastighetsägare och byggherrar, som bedöms leda till enklare och kortare process för byggherrar. Om detta mål uppnås är det positivt. I praktiken kan konsekvenserna för fastighetskontoret bli att dagvattenutredningar behöver göras i fler byggprojekt, och initialt kan resurser behövas inom staden för att tolka och förstå de nya reglerna. Fastighetskontoret kommer framförallt att vara mottagare av eventuellt nya krav från stadsbyggnadskontoret i plan- och bygglovsprocesser.

Fastighetskontoret har vidare en del äldre bebyggelse på stamfastigheter på äldre detaljplaner eller utanför detaljplanlagt område. Det rör sig oftast om byggnader i rekreativsområden som har ett stort värde att i framtiden kunna utvecklas till nytta och nöje för allmänheten. För denna typ av bebyggelse har frågan om vattenförsörjning och dagvattenhantering inte tagits omhand för området.

De stora stamfastigheterna innebär även att VA-huvudmannen inte har ansvar att anordna VA-ledningar fram till kontorets byggnader. Detta kan innebära stora

omkostnader för kontoret vid bygglovspliktiga åtgärder för dessa byggnader. I vissa fall kommer kontoret vara beroende av att platsspecifika lösningar av vatten- och avlopp godkänns, som egen brunn och egen avloppshantering. Annars riskerar utveckling av denna typ av byggnader bli ekonomiskt genomförbart.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 11 juni 2024 följande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Åsa Lindhagen (MP), Felicia Schartner Giertta m.fl. (alla S) och Deniz Butros m.fl. (alla V), se Reservationer m.m.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande synpunkter

Inledning

Miljöförvaltningen har i olika sammanhang uppmärksammat svårigheterna att säkerställa att miljö kvalitetsnormer får genomslag i planering och byggande. Ur förvaltningens perspektiv ligger de kanske främsta utmaningarna i gällande lagstiftning i bristen på instrument i plan- och bygglagen för att säkerställa att miljö kvalitetsnormer följs vid genomförande av en detaljplan samt vid bygglov i befintliga miljöer (jfr 2 kap. 10 § och 9 kap. 30 § plan- och bygglagen). Förvaltningen välkomnar därför att det nu har tagits initiativ till att se över lagstiftningen.

Betänkandet är mycket omfattande och innefattar många förslag till genomgripande ändringar i de lagstiftningar som berör hantering av vatten vid planering och byggande. Många av förslagen innebär enligt miljöförvaltningens mening väsentliga förbättringar, inte minst de föreslagna ändringarna i 4 kap. plan- och bygglagen som möjliggör planbestämmelser om skyddsåtgärder för att motverka konflikt med försämrings- och äventyrandeförbuden och krav på dagvattenhantering. Detta är mycket positivt. Utredningen föreslår emellertid också bestämmelser som kan leda till en ökad belastning till ett vattenområde i form av ökade möjligheter att beakta utspädning.

Miljöförvaltningen uppfattar vidare att utredningens avsikt är att beaktande av bestämmelser om miljö kvalitet i betydligt större utsträckning än i dag ska genomsyra planprocessen och beaktas utifrån plan- och bygglagstiftningen. För kommunala verksamheter inom planering och byggande kommer detta nya fokus på bebyggelsens påverkan på vatten och miljön i övrigt att innebära en stor förändring. Avseende vattenmiljö blir det med förslagen tydligare vilka krav på hantering av dagvatten som

kommunen får ställa i samband med planläggning och vid bygglov och det ges betydligt bättre förutsättningar att säkerställa att de planlagda åtgärderna också genomförs. För att förslagen ska få avsett genomslag kommer det fortsatt behövas tydlig vägledning och uppföljning.

Utredningen har identifierat ett antal frågor för framtida översyn, däribland behov av klimatanpassning i redan planlagda områden för att möta rådande klimatförändringar och ökade skyfall. Miljöförvaltningen delar utredningens bedömning av behov av fortsatt utredning av frågan.

Generellt om förslagen om ändringar i miljölagstiftningen

Utredningen ger i betänkandet vid upprepade tillfällen uttryck för att det är svårt att få helhetsgrepp om lagstiftningen om miljö kvalitet; bestämmelserna i 5 kap. miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen är otydliga och svåra att tillämpa, genomförandet i olika sektorslagstiftningar harmoniserar inte med varandra och flera av de förslag till kompletteringar och förtydliganden som initierats har ännu inte realiserats.

Miljöförvaltningen delar den bilden och anser att det finns ett behov av att ta ett helhetsgrepp på frågan om miljö kvalitet för vatten. Det har dock varken funnits förutsättningar eller varit avsikten att se över miljö kvalitetslagstiftningen i dess helhet inom ramen för utredningen.

Miljöförvaltningen anser att utredningens ambitioner och förslag är vällovliga och välkomnar principiellt förslag att öka tydligheten. Miljöförvaltningen anser också att förslagen att reglera krav på miljö kvalitet vid planläggning i nya bestämmelser (5 kap. 3 a-b §§ miljöbalken) är positiva.

Miljöförvaltningen ställer sig också principiellt positiv till att samordna begreppen om i 5 kap. miljöbalken och de andra sektorslagstiftningar som hänvisar dit, för ökad tydlighet.

Miljöförvaltningen uppfattar att de behov av ändringar i 5 kap. miljöbalken i övrigt och i vattenförvaltningsförordningen som utredningen identifierat i stor utsträckning präglas av planerings- och byggandeperspektivet. Förvaltningen anser att tillämpningen vid prövning och tillsyn enligt miljöbalken och eventuella behov av förändringar ur det perspektivet är otillräckligt utrett. Detta gäller även i fråga om förslagen till ytterligare undantag från försämringsförbudet, även om förvaltningen konstaterar att ytterligare undantag i sig ligger i linje med regeringens ställningstagande att alla möjligheter till undantag från den generella kravnivån som medges i vattendirektivet ska genomföras i svensk rätt (jfr prop. 2017/18:243). Eftersom bestämmelser om miljö kvalitet för vatten i första hand handlar om vattenförvaltning hade en översyn av så centrala frågor som nomenklatur och undantag även behövt utgå från ett miljöbalksperspektiv.

Miljöförvaltningen uppfattar att planerings- och byggandeperspektivet gör att det kan ifrågasättas om utgångspunkterna för utredningens förslag vilar på tillräckligt underlag. Ett enkelt men tydligt exempel är frågan om hur 5 kap. 4 § miljöbalken ska beaktas i tillsyn av verksamhet och åtgärder, eftersom just tillsyn inte nämns i bestämmelsen. Bestämmelsen är svårtillämpad i miljötillsynen. Utredningen föreslår nu en ny rubrik ”Miljö kvalitet vid prövning av verksamheter och åtgärder” före 5 kap. 4 § miljöbalken, men rubriken nämner inte heller tillsyn och i motiveringen kan inte utläsas att tolkningssvårigheterna har uppmärksamats och beaktats. Förslaget innebär närmast att oklarheterna om tillämpningen ökar.

Vidare noteras att betänkandet helt saknar en bedömning av konsekvenserna för tillämpningen av miljölagstiftningen av de föreslagna ändringarna. Utan sådan utredning och konsekvensanalys kan verkan av de föreslagna ändringarna inte bedömas. Miljöförvaltningen förutsätter att det inom ramen för det fortsatta lagstiftningsarbetet görs en grundligare utredning och analys av konsekvensen för den miljörättsliga tillämpningen av eventuella ändringar av de delar av förslagen som berör 5 kap. miljöbalken och dess följdlagstiftning.

Generellt om förslagen rörande reglering av dagvattenhantering

Som anges i bakgrunden föreslås att det införs legaldefinition av dagvatten i lagen om allmänna vattentjänster och i plan- och bygglagen, en definition av dagvattentjänster i lagen om allmänna vattentjänster samt en ändring av bl.a. definitionen av begreppet avlopp. Ändringen innebär att bortledning av dagvatten från område med samlad bebyggelse inte längre utgör avlopp i lagen om allmänna vattentjänsters mening.

Utredningen föreslår däremot inte att det införs någon definition av dagvatten i miljöbalken och inte heller någon ändring i definitionen av avloppsvatten i 9 kap. 2 § miljöbalken. Utredningen hänvisar härvid till det kommande avloppsvattendirektivet och att genomförandet av denna i svensk rätt antas medföra behov av översyn av detta.

Miljöförvaltningen anser att det är principiellt positivt att det införs definitioner av dagvatten. Eftersom dagvatten regleras genom flera olika lagstiftningar är det dock viktigt att säkerställa att bestämmelserna i de olika lagarna harmonierar med varandra. Exempelvis föreligger anmälningsplikt enligt 13 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd för inrättande av avloppsanordning. Det finns redan med den nuvarande regleringen i miljölagstiftningen oklarheter rörande vilka dagvattenlösningar som omfattas av anmälningsplikten. Om definitionerna av avlopp och avloppsvatten inte harmonierar i närliggande lagstiftningar finns betydande risker för svårigheter att bedöma i vilka situationer anmälningsplikt föreligger.

Det är utifrån underlaget i betänkandet svårt att bedöma om och i så fall hur de ovan nämnda definitionerna kan komma att påverka hur dagvatten hanteras inom ramen för miljöbalken. Beslut om det nya avloppsvattendirektivet väntas dock inom relativ

närtid och det ska sedan genomföras i svensk rätt. Förvaltningen utgår ifrån att det nya direktivet beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och att det säkerställs att bestämmelserna om dagvatten i lag om allmänna vattentjänster, plan- och bygglagen och miljöbalken synkroniseras.

Krav på miljö kvalitet vid planläggning och lovgivning

Krav på icke-försämring och förbud mot äventyrande för planer

Utredningen föreslår en ny bestämmelse i 5 kap. 3 a § första stycket miljöbalken som innebär att i planen utpekad användning av mark- och vattenområden (1) för *vattenmiljö* inte får strida mot försämrings- och äventyrandeförbuden och (2) i fråga om *annan miljö än vattenmiljö* inte strida mot gränsvärdesnorm. I föreslagna 5 kap. 3 a § andra stycket miljöbalken anges att den myndighet som planlägger kan klara de s.k. försämrings- och äventyrandeförbuden inte bara genom skyddsbestämmelser inom planområdet utan också genom att, som ett komplement till planen, besluta, avtala eller vidta skyddsåtgärder utanför planområdet. Sådana beslut eller avtal ska vara fattade senast i samband med beslut om planen.

Utredningen föreslår vidare en ändring i 6 kap. 40 § plan- och bygglagen med innebörden att exploateringsavtal kan avse även anläggning för dagvattenhantering.

Miljöförvaltningen anser att förslagen är mycket positiva. I utredningens uppdrag ingick emellertid också att redovisa vilken detaljeringsgrad (t.ex. vilka undersökningar och analyser) som krävs vid olika typer av detaljplaneärenden för att kommunen ska kunna anses ha visat att gällande miljö kvalitetsnormer för vatten kan följas (jfr betänkandet s. 129). Miljöförvaltningen anser att detta inte i tillräcklig utsträckning har klarlagts. Detta är olyckligt eftersom det finns ett behov av ökad samsyn och mer likriktat arbetssätt mellan kommun och länsstyrelse för att undvika utdragen handläggning och försvårande av detaljplanprocesserna. En god tillämpning av de föreslagna bestämmelserna är därför fortsatt beroende av utvecklad vägledning.

Förvaltningen anser att innebörden av bestämmelsen i 5 kap. 3 a § första stycket 2 rörande annan miljö än vattenmiljö behöver utvecklas i det fortsatta arbetet. Här torde det i första hand handla om miljö kvalitetsnormer för luft och buller.

Möjligheter till planbestämmelser om skyddsåtgärder

Utredningen föreslår ändringar i 4 kap. plan- och bygglagen som innebär att det blir möjligt att genom planbestämmelser reglera skyddsåtgärder inom planområdet i syfte att motverka en otillåten påverkan på vattenmiljön.

Förslaget innebär enligt miljöförvaltningens bedömning väsentligt förbättrade förutsättningar att ställa krav på dagvattenhantering vid planläggning både avseende rening och flödesfördröjning. Idag är möjligheten att ställa krav på *renande* åtgärder

begränsad till indirekta planbestämmelser i plankartan, medan skyddsåtgärder för att motverka översvämning har medgetts något mer långtgående. I samband med en kommuns detaljplaneläggning ska länsstyrelsen särskilt bevaka planförslaget inverkan på miljö kvalitetsnormer och kan i förlängningen välja att överpröva en kommuns beslut att anta planen. Enligt miljöförvaltningens uppfattning har länsstyrelsen i Stockholms län i flera fall framfört i sina yttranden att föreslagna dagvattenåtgärder bör säkerhetsställas, vilket är svårt att tillmötesgå fullt ut med rådande begränsningar i lagstiftningen. Nuvarande begränsning utgör i förlängningen ett hinder för att vid bygglovsgivningen säkerhetsställa dagvattenhanteringen i linje med detaljplanens intentioner. Miljöförvaltningen bedömer sammantaget att utökade möjligheter att reglera skyddsåtgärder bör underlätta planläggningssituationen och att fler dagvattenåtgärder därmed kommer att genomföras i praktiken. Miljöförvaltningen ser dock framför sig att de föreslagna ändringarna kan komma att medföra behov av ökade resurser och utvecklade arbetsätt i flera led i stadsutvecklingsprocessen, inte minst i genomförandeskedet.

Skyddsåtgärder utanför planområdet

Möjligheten enligt föreslagna 5 kap. 3 a § andra stycket miljöbalken att vidta skyddsåtgärder både inom och utanför planområdet samt möjligheten att ställa krav på en byggaktör eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera dessa i exploateringsavtal medför enligt förvaltningen en välkommen flexibilitet. Det blir lättare att åstadkomma nödvändiga skyddsåtgärder i de fall förutsättningarna inom en enskild fastighet eller inom planområdet är begränsade. Miljöförvaltningen anser dock att utgångspunkten även fortsatt bör vara att den enskilda byggrättens utbredning måste medge nödvändigt utrymme för dagvattenhantering.

Miljöförvaltningen bedömer att de föreslagna ändringarna även kan öppna upp för nya möjligheter vid detaljplaner som omfattar flera byggaktörer och ett större planområde genom att i avtal reglera samfinansiering och genomförande av gemensamma skyddsåtgärder nedströms. Härigenom finns möjligheter att vidta åtgärder som både är mer effektiva ur ett miljöperspektiv, mer konstadseffektiva och innebär ett totalt sett mindre markanspråk än vid enskilda lösningar. Enligt förvaltningen är många gånger även en kombination av lokala åtgärder tillsammans med åtgärder nedströms att föredra för att erhålla en effektiv fördröjning och rening.

Utredningen anför att den inte ser något hinder mot att skyddsåtgärder även genomförs på helt andra platser inom den berörda vattenförekomsten än nedströms ett planområde. Detta förutsatt att skyddsåtgärderna - inom eller utanför planområdet, var för sig eller tillsammans - långsiktigt uppväger att vattenstatusen försämras eller att möjligheterna att uppnå vattenförekomstens miljö kvalitetsnormer äventyras. Utredningen belyser i denna kontext att kommunen även kan besluta om eller, som förvaltningen uppfattar det, själv vidta åtgärder upptagna i ett lokalt åtgärdsprogram (LÅP) i syfte att förbättra en vattenförekomst status och därigenom minska den påverkan ny bebyggelse enligt en detaljplan skulle innebära.

I sammanhanget ser miljöförvaltningen det dock som viktigt att framhålla att ett LÅP inte syftar till att enbart förhindra försämring, utan att uppnå en långsiktig *förbättring* av en vattenförekomst's status. Det är alltså viktigt att den avsedda förbättringen av vattenförekomstens status som framgår i LÅP inte uteblir på grund av att planerade åtgärder istället vidtas enbart som skyddsåtgärder för att möjliggöra tillkommande belastning från detaljplaner.

Som exempel kan nämnas att huvudfokus i Stockholm stads arbete med LÅP är att så långt det är möjligt åtgärda den historiska och befintliga belastningen som påverkar en vattenförekomst. Tillkommande belastning i samband med ny exploatering har hanterats genom uppfyllelse av en åtgärdsnivå som berörda nämnder i staden har fastställt. Åtgärdsförslagen i LÅP i kombination med tillämpning av åtgärdsnivån vid ny- och ombyggnation har i samband med framtagandet av LÅP långsiktigt bedömts kunna bidra till att en god vattenstatus kan uppnås i stadens vattenförekomster.

Miljöförvaltningen anser sammanfattningsvis att en åtgärd som anges i ett LÅP kan behöva arbetas om och dimensioneras för att kunna hantera den i LÅP:et förutsedda belastningen och den tillkommande som planprojektet medför. I sådana sammanhang torde åtgärden också kunna delfinansieras av planprojektet. I Stockholm stad finns begränsat med ytor att genomföra LÅP-åtgärder. Det är därför viktigt att markutnyttjandet för åtgärderna, när de väl kommer till stånd, blir effektivt.

Miljöförvaltningen uppfattar att utredningens förslag möjliggör att skyddsåtgärder i många fall kommer kunna placeras där de ger störst nytta för vattenförekomsten. Miljöförvaltningen vill dock framhålla att det finns en risk för att skyddsåtgärder som ligger utanför planområdet på längre sikt kan komma att byggas bort, framför allt om åtgärderna lokaliseras på en helt annan plats. Detta bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Krav på hantering av dagvatten vid bygglovsgivning

Föreslagna ändringar i 2 kap. 10 § PBL

En central fråga för miljöförvaltningen är att det behöver finnas förutsättningar för att ställa krav på dagvattenhantering i syfte att kunna följa miljökvalitetsnormer inom områden med befintlig detaljplan, i vilken dagvattenfrågan inte har reglerats.

I den nu gällande 2 kap. 10 § plan- och bygglagen anges att miljökvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken ska följas vid planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen. I 9 kap. 30 § plan- och bygglagen, som anger förutsättningarna för att bygglov ska ges, finns ingen hänvisning till 2 kap. 10 §. Bestämmelsen tillämpas därför inte på beslut om bygglov inom område med befintlig detaljplan. Som framgår i de övergripande synpunkterna ovan har miljöförvaltningen påpekat att det är en brist att det saknas en sådan hänvisning.

Utredningen föreslår nu att 2 kap. 10 § plan- och bygglagen ska ändras dels genom att hänvisningarna till ”miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken” ersätts med mer specifika hänvisningar till bestämmelser om miljökvalitet (”bestämmelser om miljökvalitet i 5 kap. 3 a och b §§ miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 1 eller 6 § miljöbalken”), dels genom att tillämpningen helt begränsas till planläggning och inte vid andra ärenden enligt lagen.

Vid prövning av bygglov inom en befintlig detaljplan, som inte beaktat miljökvalitetsnormer, eller utanför detaljplanerat område, kommer det alltså även fortsättningsvis inte att finnas något *generellt* krav på att följa vare sig miljökvalitetsnormer eller andra bestämmelser om miljökvalitet. Huruvida det går att ställa krav på åtgärder som krävs för att följa miljökvalitetsnormer beror då på om det är särskilt reglerat i de bestämmelser som ska tillämpas vid sådana prövningar och ärenden, se nedan rörande förslag till ändring i 8 kap. 9 § plan- och bygglagen.

Föreslagna ändringar i 8 kap. 9 § PBL

Utredningen föreslår att det i 8 kap. 9 § plan- och bygglagen och 10 kap. 9 § plan- och byggförordningen ska införas generella krav på att obebyggd tomt ska ordnas så att det på tomten eller i närheten av den går att bl.a. *i skälig utsträckning* hantera dagvatten. Genom 8 kap. 11 § plan och bygglagen blir bestämmelsen även tillämplig vid lov- eller anmälningspliktig ändring av byggnad.

Enligt författningskommentaren är syftet med de nya kraven att kommunen i samband med prövning av ett bygglov ska kunna ställa krav på enskilda anläggningar för bl.a. dagvattenhantering om detta inte har hanterats i detaljplanen för området och det inte finns behov av en samlad lösning. Utredningen anför att frågan om dagvattenhantering även bör kunna prövas i ett marklov som föregår ett beslut om bygglov.

Miljöförvaltningen uppfattar att den föreslagna bestämmelsen får särskild betydelse i de fall tomten antingen ligger utanför detaljplan eller områdesbestämmelser eller om befintlig detaljplan eller områdesbestämmelser inte reglerar frågan om dagvattenhantering.

Enligt utredningens förslag bör frågan om lokalt omhändertagande av dagvatten som utgångspunkt alltid utredas och prövas vid lovprövning om frågan inte redan är utredd i detaljplan. I ett ärende om lov för en åtgärd *utanför* ett område med detaljplan eller *inom* ett område med detaljplan, men där *planen saknar bestämmelser* om dagvattenhantering, föreslås att kommunen ska kunna ställa krav på vilket dagvattenflöde en dagvattenanläggning ska klara att fördröja och även precisera på vilket sätt fördröjningen lämpligen bör ske utifrån nedströms vattensystem och den mottagande recipientens känslighet. Enligt utredningen bör dock prövningen i denna del inte begränsa den byggrätt som framgår av en befintlig plan.

Den föreslagna bestämmelsen tar enligt utredningen sikte på de pågående klimatförändringarna och risken för översvämning om dagvatten inte hanteras på rätt

sätt. Begränsningen till *i skälig utsträckning* innebär enligt utredningen ett förtydligande av vilka krav i relation till dagvattenhantering som går att ställa för att undvika betydande olägenheter för omgivningen. Det innebär vidare att det inte bör ställas mer långtgående krav på dagvattenhantering än vad som är rimligt beroende på om frågan berör en allmän eller enskild dagvattenanläggning. För exempelvis tomter som ska bebyggas med en- eller tvåbostadshus får det enligt utredningen anses rimligt att ställa krav på särskild dagvattenhantering endast om det finns en särskild flödesproblematik på tomten.

Miljöförvaltningen ställer sig positiv till utökade möjligheter för byggnadsnämnden att i lovärenden för nybyggnation och vissa ändringar ställa krav på dagvattenhantering för att hantera de pågående klimatförändringarna och risken för översvämning. Miljöförvaltningen bedömning är att det däremot sannolikt inte kommer att vara möjligt att i samband med lovprövning i område utanför detaljplan eller där det finns detaljplan, som inte reglerar frågan, ställa krav på dagvattenhantering i form av rening med hänsyn till de miljö kvalitetsnormer som gäller för berörd vattenförekomst. Detta mot bakgrund av att krav på dagvattenhantering ska gälla endast *i skälig utsträckning* och enligt motiven ska syfta till att förhindra uppkomst av olägenhet. Att miljö kvalitetsnormer inte följs utgör inte olägenhet i miljöbalkens eller plan-och bygglagens mening.

För Stockholms del ligger dock den stora utmaningen i befintliga miljöer. Enligt 8 kap. 11 § plan- och bygglagen ska den ovan beskrivna 8 kap. 9 § tillämpas vid vissa lov- respektive anmälningspliktiga ändringar av byggnad i den utsträckning som är skälig med hänsyn till kostnaderna för arbetet och tomtens särskilda egenskaper. Därmed kommer det finnas möjligheter att i viss utsträckning ställa krav på dagvattenhantering även vid ändring i befintliga miljöer. Eftersom krav på dagvattenhantering enligt 9 § bara kan ställas *i skälig utsträckning* och 9 § bara ska tillämpas *i skälig utsträckning* vid prövning av dessa ändringar, ska det, som miljöförvaltningen tolkar det, göras en dubbel skälighetsprövning (först bedöma vad som är skälig dagvattenhantering och sedan bedöma om i vilken utsträckning det är skäligt att tillämpa den) Det framstår därför som oklart hur stora möjligheterna att ställa krav på åtgärder i befintliga miljöer kommer att bli i praktiken.

Som anges ovan föreslås 2 kap. 10 § plan- och bygglagen inte tillämpas vid lovprövning. Miljöförvaltningen bedömer därför sammantaget att det även med övriga föreslagna ändringar fortsatt kommer finnas begränsade förutsättningar att i lovärenden inom detaljplaner, som inte har utformats med beaktande av miljö kvalitetsnormer, ställa krav på dagvattenhantering i form av rening av hänsyn till vattenkvaliteten. Miljöförvaltningen anser att det är otillfredsställande.

Förslag om möjlighet att upphäva detaljplan

Som anges i betänkandet har avsikten enligt förarbetena till 2 kap. 10 § plan- och bygglagen¹ varit att gamla planer skulle upphävas eller ändras med hänsyn till de nya kraven på att följa miljö kvalitetsnormer i 2 kap 10 § plan- och bygglagen. Det finns emellertid inget krav på kommunen att ompröva eller ändra en gammal detaljplan enkom för att den inte är förenlig med 2 kap. 10 § plan- och bygglagen. I praktiken sker inte heller en sådan ändring eller omprövning av gamla detaljplaner av hänsyn till miljö kvalitetsnormer för vatten, trots att bygglov med påverkan på sådana miljö kvalitetsnormer alltjämt meddelas med stöd av dessa.

Utredningen föreslår vissa ändringar i syfte att få till stånd upphävanden och ändringar av detaljplaner när detta behövs. Exempelvis föreslås i 11 kap. 15 § plan- och bygglagen en ny möjlighet för regeringen att förelägga en kommun att inom en viss tid anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser om det behövs för att tillgodose intresset att bestämmelserna om miljö kvaliteten i 5 kap. miljöbalken inte ska överträdas.

Utredningen anger att regeringens möjligheter till ingripande sannolikt kommer att nyttjas sparsamt och främst för att efter att genomförandetiden gått ut upphäva detaljplaner som inte är förenliga med 2 kap. 10 § plan- och bygglagen. Miljöförvaltningen ställer sig därför tveksam till om de nu föreslagna ändringarna i praktiken medför att fler planer upphävs eller ändras. Miljöförvaltningens uppfattning är att det sannolikt bara kommer att ske i exceptionella fall.

Sammanfattande synpunkt

Sammanfattningsvis välkomnar miljöförvaltningen de utökade möjligheterna att i lovprövning ställa krav på dagvattenhantering. Miljöförvaltningens bedömning är dock att de föreslagna ändringarna inte innebär någon betydande förbättring av förutsättningarna att ställa krav på de reningsåtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormer i befintliga miljöer, om detta inte redan är reglerat i en detaljplan. Även om utökade försättningar att ställa krav på flödesfördröjande åtgärder kan ha en viss positiv inverkan på vattenmiljön. Miljöförvaltningen bedömer att det även fortsättningsvis kommer vara oklart hur kommuner ska kunna fullgöra sitt ansvar enligt 5 kap. 3 § miljöbalken för att miljö kvalitetsnormer för vatten följs inom ramen för planering och byggnation, eftersom det alltjämt saknas generella krav på att följa miljö kvalitetsnormer i lovprövningar.

Tillsyn och uppföljning av dagvattenåtgärder

Utredningen föreslår att det i lagen om allmänna vattentjänster införs en möjlighet för kommunen att, om det behövs för att bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning, förelägga en fastighetsägare att vidta eller

¹ Bestämmelsen infördes ursprungligen i 2 kap. 3 § äldre plan- och bygglagen i samband med att miljöbalken infördes.

underhålla sådana dagvattenåtgärder på tomten som framgår av skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser i en detaljplan eller områdesbestämmelser. Om sådana planbestämmelser saknas får kommunen besluta ett motsvarande föreläggande om åtgärderna inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser för området och inte heller oskäligt inskränker fastighetsägarens rätt till användning av den allmänna anläggningen. Vid bedömningen av om det finns förutsättningar för ett sådant föreläggande som avses i den senare situationen ska kommunens vattentjänstplan ge vägledning.

Om åtgärderna enligt föreläggandet kan anses gå utöver fastighetsägarens ordinarie ansvar för hantering av dagvatten på tomten, har fastighetsägaren rätt till ersättning för den skada som föreläggandet medför. Utredningen föreslår att kommunens kostnader för sådana ersättningskrav får täckas av va-avgiften.

Det ska inledningsvis noteras att miljö- och hälsoskyddsnämnden inte har egen tillsyn inom lagen om allmänna vattentjänster, men har däremot tillsyn enligt miljöbalken av va-huvudmannens verksamhet. Förvaltningen delar uppfattningen att dagvattenhantering har varit bristfälligt reglerat i den lagen och välkomnar en ökad möjlighet för kommunen att ställa krav på dagvattenåtgärder.

Av utredningens förslag framgår att rätten att förelägga om en dagvattenåtgärd inom kommunen bör kunna delegeras till en nämnd men att utredningen anser det vara olämpligt att delegera uppgiften till va-huvudmannen, eftersom va-huvudmannen har ett kundförhållande som tjänsteleverantör till fastighetsägaren och blir sakägare när ett föreläggande riktas mot fastighetsägaren.

Förvaltningen anser att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet behöver klargöras vilken del av en kommun som ska kunna förelägga fastighetsägare om dagvattenhantering.

Förvaltningen anser att det finns vissa motsägelser i att föreläggandet å ena sidan kan omfatta åtgärder som finansieras genom va-taxan samt motiveras utifrån va-anläggningens funktion men va-huvudmannen samtidigt anses vara olämplig avsändare av föreläggandet.

Av betänkandet framgår vidare att uppföljning av att bestämmelserna i detaljplan och områdesbestämmelser med krav på att dagvattenanläggningar följs bör ske i samband med miljönämndens tillsyn över dagvattenanläggningar och dagvattenhantering (s. 648). Förvaltningen tolkar detta som att utredningen tänker sig att förelägganden enligt lagen om allmänna vattentjänster därmed också ska meddelas av miljönämnd. Det kommer därmed indirekt vara en uppgift för miljönämnden att dels följa upp efterlevnad av planbestämmelser enligt plan- och bygglagstiftningen och dels enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Utsläpp av dagvatten från en fastighet kan vara en miljö- och hälsoskyddsfråga, om vattnet är förorenat eller flödet orsakar olägenhet i omgivningen. Det kan vidare finnas samordningsfördelar om en miljönämnd kan förelägga en fastighetsägare om att vidta dagvattenåtgärder. Å andra sidan har miljönämnden i en kommun även tillsyn över va-huvudmannens verksamhet enligt miljöbalken, vilket kan tala för att

det vore mindre lämpligt att ålägga en miljönämnd möjligheten att förelägga fastighetsägare, eftersom det finns en risk för att miljönämndens opartiskhet kan komma att ifrågasättas. Förvaltningen noterar slutligen att föreläggande enligt lagen om allmänna vattentjänster inte nämns i betänkandets bedömning av konsekvenser för handläggningen hos miljönämnder (jfr s. 814).

Förvaltningen konstaterar vidare att föreläggande ska få meddelas när det behövs för att upprätthålla funktionen i en allmän va-anläggning. Av utredningen framgår att syftet i första hand är att kunna hantera skyfall och översvänningsrisker och av utredningen framgår att föreläggandet närmast ska fungera som påminnelse om de bestämmelser om dagvattenåtgärder som framgår i en detaljplan eller områdesbestämmelser eller har stöd i en vattentjänstplan. Med utredningens föreslagna ändringar i framförallt 8 kap. plan- och bygglagen kommer också dagvattenhantering i större utsträckning prövas i lovärenden. Den nära anknytningen till plan- och byggregleringen talar enligt förvaltningen för att det bör övervägas om detta är en fråga för en byggnadsnämndens bygglovstillsyn.

Ytterligare undantag från försämringsförbudet

Urban markanvändning

Förvaltningen noterar att utredningen föreslår att en ytvattenförekomst ska kunna förklaras som konstgjord eller kraftigt modifierad om de hydromorfologiska förändringar som behövs för att uppnå god ekologisk status kan antas på ett betydande sätt negativt påverka urban markanvändning.

Förvaltningen har själv framhållit behovet av en sådan bestämmelse och välkomnar utredningens förslag.

Blandningszoner

Utredningen föreslår att undantagen från miljökraven för vattenmiljö utökas genom att s.k. blandningszoner ska utpekas av vattenmyndigheten. Myndigheter eller kommuner ska vidare ha möjlighet att besluta om undantag för överskridanden i sådana blandningszoner, förutsatt att överträdelsen inte hindrar att normen uppnås i övriga delar av vattenförekomsten.

Blandningszoner innebär att det i närheten av utsläppspunkter, där föroreningskoncentrationerna i regel är högre, är tillåtet med högre halter än i vattenförekomsten i övrigt.

Syftet med förslaget är enligt utredningen bl.a. att öka transparensen kring hur mätningar ska göras för att anses vara representativa för ytvattenförekomster och utsläppspunkter.

Enligt utredningen har det framkommit att det i tätortsområden, särskilt i industriområden, kan finnas stora behov av blandningszoner och att dessa kan överlappa varandra.

Det ligger i sakens natur att en representativ övervakningspunkt inte kan ligga i en blandningszon. Ur det perspektivet kan utredningens förslag tänkas syfta till att förtydliga vilka överväganden som behöver göras vid bedömning av vilka punkter som är representativa. I praktiken torde det vara lika stora svårigheter att avgränsa en blandningszon som att identifiera representativa övervakningspunkter. Detta gäller i synnerhet i större vattenförekomster eller kustvatten, då de faktiska förutsättningarna varierar kraftigt i fråga om t.ex. utsläppskällans läge i vattnet, vattnets djup, storlek på yta, vindriktning etc. Det framstår därför som oklart vilken omfattning en blandningszon kan ha och om t.ex. en hel vattenförekomst kan komma att utpekas som blandningszon.

Det behöver säkerställas att förslaget inte leder till oönskade och icke avsedda konsekvenser i form av ökade möjligheter att beakta utspädning och därmed öka belastningen till vattenområden. Förvaltningen anser att förutsättningarna för att peka ut blandningszoner behöver utredas närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet, inte minst ur miljötekniskt perspektiv.

Föroreningskällor utanför Sveriges gränser

Utredningen föreslår att en myndighet eller en kommun ska få besluta om undantag från miljö kvalitetskraven för den situationen då en gränsvärdesnorm överskrids till följd av en föroreningskälla utanför Sveriges gränser och då effektiva åtgärder inte kan vidtas för att uppnå den status som vattnet ska ha enligt normerna. Som exempel nämns kvicksilver som överskrider gränsvärdesnormen på grund av en föroreningskälla utanför Sveriges gränser.

Vattenmyndigheterna har idag valt att tillämpa bestämmelserna om mindre stränga krav för kvicksilver för hela landet i enlighet med artikel 4.5 i vattendirektivet. Tillämpningen av det undantaget innebär dock att det inte får ske någon ytterligare försämring av en vattenförekomsts status idag.

Utredningen anför att skillnaden i bedömning av vad som avses vara en ytterligare försämring får stor påverkan på möjligheterna att tillåta verksamheter, men också på möjligheterna att planera för ny bebyggelse i olika delar av landet. Enligt praxis från EU-domstolen innebär inte varje tillförsel av ett ämne, t.ex. kvicksilver, automatiskt att en försämring av statusen faktiskt sker. Bedömningen ska istället gälla huruvida tillförseln av ämnet medför en försämring av denna kvalitetsfaktor. EU-domstolen har även uttalat att varje försämring av en kvalitetsfaktor som redan befinner sig i den lägsta klassen ska anses utgöra en försämring av statusen för den vattenförekomsten.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att det saknas konsensus om vad försämringsförbudet innebär vid planläggning, tillstånd och prövning, framförallt när status är i lägsta klass. Det är dock i första hand EU-domstolen som genom rättspraxis

ska vägleda i denna fråga. Ett förtydligande av hur ”varje försämring” bör tolkas är av stor vikt för att remissinstanser och myndigheter ska göra likvärdiga bedömningar av verksamheters påverkan utifrån försämringsförbudet.

Utredningen har vidare framhållit att det är oklart hur artikel 6 i prioämnesdirektivet² och artikel 4.5 i vattendirektivet, som innehåller strängare villkor för undantag än prioämnesdirektivet, förhåller sig till varandra. Utredningen har bedömt att det vid gränsöverskridande föroreningar bör vara artikel 6 i prioämnesdirektivet som ska tillämpas, bl.a. eftersom prioämnesdirektivet bedöms ha företräde framför vattendirektivet enligt principen om *lex specialis*, men att undantaget bör inordnas i den undantagsregim som finns i vattenförvaltningsförordningen.

Förvaltningen utesluter inte att den nya undantagsmöjligheten kan medföra risk för ökade utsläpp till vatten med negativ påverkan på vattenmiljön som följd. De tolkningssvårigheter som föreligger, både i fråga om försämringsförbudet och hur de berörda direktiven förhåller sig till varandra, behöver därför särskilt beaktas och utredas närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Undantag för konstruktions- och byggnadsarbeten

Utredningen föreslår att myndighet eller kommun ska få besluta om undantag från försämringsförbudet för tillfälliga och kortvariga försämringar av vattenmiljön i samband med direkta utsläpp från konstruktions- och byggnadsarbeten och liknande verksamheter.

Miljöförvaltningen vill inledningsvis framhålla att det fanns en motsvarande möjlighet till undantag för tillfälliga överskridanden i 2 kap. 7 § miljöbalken i dess lydelse från 2010 (SFS 2010:882), som sedermera tagits bort genom (SFS 2018:1407). Det framgår inte av betänkandet om övervägandena som då var aktuella har beaktats i utarbetandet av det nu aktuella förslaget.

Förvaltningen konstaterar att avgränsningen till ”tillfälligt och kortvarigt” följer av vattendirektivet och praxis från EU-domstolen, men begreppen är relativa och det finns fortsatt behov av förtydliganden. Exempelvis kan ett infrastrukturprojekt pågå i allt från några veckor till flera år, beroende på omfattning. Ska bedömningen av tillfälligt och kortvarigt relateras till byggprojektets längd (och vad gäller i så fall för komplexa byggprojekt med olika delprojekt) eller kalendertid? Det är EU-domstolens sak att genom rättspraxis vägleda om innebörden av begreppen, men de tolkningssvårigheter som nu föreligger behöver beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Det måste vidare vara säkerställt att bestämmelser om miljö kvalitet inte kan sättas ur spel genom upprepade beslut om undantag för ett och samma projekt.

² Europaparlamentet och Rådets direktiv 2008/105/EG om miljö kvalitetsnormer inom vattenpolitikens område

Det finns också en risk att möjligheten till undantag enligt detta förslag i sig sänder signalen att kortvariga utsläpp av t.ex. länshållningsvatten endast har ringa miljöpåverkan och att det i praktiken kan komma att ligga närmare till hands att ansöka om undantag istället för att undersöka möjligheter för rening. Grundprincipen bör vara att reningsåtgärder och försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att ett länshållningsvatten kan medföra miljöpåverkan.

Enligt utredningens förslag ska vattenmyndigheten remitteras inför beslut om undantag. Miljöförvaltningen bedömer att det skulle innebära en administrativt tung handläggning och beslutsförfarandet skulle närmast få karaktären av dispensprövning.

Miljöförvaltningen anser att det är oklart om denna typ av undantag huvudsakligen aktualiseras i samband med större projekt som även tillståndsprövas enligt miljöbalken och om frågan i så fall ska prövas inom ramen för en sådan process.

Övriga synpunkter på förslagen om ytterligare undantag

Som anges inledningsvis ligger förslagen om ytterligare undantag i linje med tidigare beslutad inriktning om att fullt ut genomföra undantagen i vattendirektivet. Översyn av möjligheterna till undantag har dock, som förvaltningen förstår det, inte uttryckligen ingått i utredningens uppdrag.

Verksjuristen vid Havs- och vattenmyndigheten Ramona Liveland har i sitt särskilda yttrande (s. 963 f) framfört synpunkter på att det för flera av de föreslagna nya undantagen inte framgår tydligt hur dessa är motiverade utifrån gällande direktiv i relation till svensk rätt. Konsekvenserna av att införa dessa undantag beskrivs inte heller i konsekvensanalysen. I vissa fall framstår det som att de situationer de föreslagna undantagen förväntas omhänderta redan hanteras inom ramen för befintligt regelverk. Det blir därmed inte tydligt vilket faktiskt behov som ska omhändertas. Avseende exempelvis långväga förorening av kvicksilver tillämpas undantag i form av mindre strängt kvalitetskrav redan i dag i mycket stor utsträckning. Det behöver tydliggöras i vilken ytterligare utsträckning undantag skulle kunna tillämpas. I anslutning till dessa nya undantag ges ingen förklaring till hur dessa avvikelser från miljökvalitetsnormen ska rapporteras till kommissionen.

Miljöförvaltningen anser att detta bör beaktas och utredas närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Fastställa lokala åtgärdsprogram

Utredningen föreslår att det i 6 kap. vattenförvaltningsförordningen införs en ny *möjlighet* för en region, en kommun eller några kommuner tillsammans att fastställa ett regionalt eller lokalt åtgärdsprogram (LÅP), med konkreta åtgärder per vattenförekomst utifrån ett vattenavrinningsområdesperspektiv. Ett sådant åtgärdsprogram ska fastställas av regionfullmäktige eller kommunfullmäktige.

Förvaltningen anser att det är positivt att förslaget omfattar en möjlighet att ta fram ett LÅP, vilket kan öka andelen framtagna åtgärdsprogram samt vidare konkretisera arbetet för god vattenstatus. Eftersom förutsättningarna för genomförandet av konkreta åtgärder kan komma att förändras över tid är det viktigt att LÅP vid behov kan utvecklas över tid och att det finns möjlighet att förhålla sig till LÅP på ett flexibelt sätt. Detta eftersom det behövs utrymme för förändringar av de föreslagna åtgärderna och utredningarna. I Stockholm har detta hanterats genom att kommunfullmäktige har beslutat om en handlingsplan för god vattenstatus, som innefattar uppdrag till nämnderna att ta fram och besluta om LÅP.

Förenklade strandskyddsregler för att underlätta planändringar

Av 7 kap. 18 g § miljöbalken framgår att i fråga om strandskydd som har upphävts genom en bestämmelse i en detaljplan enligt plan- och bygglagen gäller strandskyddet åter, om området upphör att omfattas av detaljplanen eller om den ersätts med en ny detaljplan. Motsvarande gäller enligt 10 a § lag (1998:811) om införande av miljöbalken även när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen.

Det innebär att om en kommun vill att strandskyddet ska vara fortsatt upphävt behövs ett nytt beslut om upphävande i den nya detaljplanen. För att kunna besluta om ett upphävande i detaljplan krävs särskilda skäl och att intresset att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset.

Utredningens förslag innebär att strandskyddet inte ska gälla åter om ändamålet med området är detsamma i den nya planen som i den äldre planen. I fråga om äldre plantyper, och för detaljplaner i områden som tidigare omfattats av äldre plantyper, föreslår utredningen ett tillägg till 10 a § som innebär att strandskyddet bara inträder i dessa fall ”om inte annat har bestämts”.

Lättnader i strandskyddet har diskuterats under lång tid, i synnerhet i fråga om glesbygdskommuner där förbättrade förutsättningar för exploatering i strandnära lägen förväntas bidra till utveckling av samhället. Tidigare lagförslag om differentiering av strandskydd i så kallade strandnära utvecklingslägen har emellertid inte genomförts (jfr prop. 2021/22:168). Det bör dock noteras att strandskyddet i första hand är en fråga för staten, som genom länsstyrelsebeslut kan utöka eller inskränka dess omfattning.

Miljöförvaltningen vill dock för det fortsatta lagstiftningsarbetet bidra med följande synpunkter ur kommunalt perspektiv.

Förvaltningen anser att de nuvarande bestämmelserna om återinträde av strandskydd fyller sitt syfte. Förutsättningarna för strandskydd kan ha ändrats sedan planen beslutades och det kan därför vara lämpligt att upphävande av strandskyddet prövas på nytt när en ny detaljplan tas fram. Även om ändamålet är detsamma kan en ny plan skilja sig mycket från den äldre planen. Det är inte klarlagt i förslaget hur stora

förändringarna skulle kunna vara när det gäller t.ex. bebyggelsens omfattning och utbredning, utan att strandskyddet prövas på nytt.

Den nu föreslagna ändringen i 10 a § lag om införande av miljöbalken har även tidigare varit aktuell i *Tillgängliga stränder, ett mer differentierat strandskydd*, SOU 2020:78. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i remissyttrande över det betänkandet sammanfattningsvis förespråkat att strandskydd fortsatt ska återinträda.³

För Stockholms del kan noteras att länsstyrelsen i ett beslut från 1999 förordnat om strandskyddets omfattning i länet. Förordnandet kan innebära att det har ”bestämts annat”. Det betyder i så fall att strandskyddet, med förslaget till ändring i 10 a § lagen om införande av miljöbalken, inte skulle inträda vid upphävande av generalplan, stadsplan eller byggnadsplan, eller detaljplan i område som tidigare haft sådan äldre plantyp, i de områden där undantag från strandskyddet fastslogs genom beslutet 1999.

En mycket begränsad del av stränderna inom Stockholms stad omfattas av strandskydd. Det hänger samman med att gröna stränder planlades som parkmark på 1960-talet, sannolikt för att skydda dem från exploatering, och att länsstyrelsen 1977 beslutade att undanta samtliga planlagda stränder från strandskydd, både de gröna och de hårdgjorda. Till följd av detta och 1999 års länsstyrelsebeslut har få naturstränder i Stockholm strandskydd, trots höga värden för friluftsliv och djur- och växtliv.

Miljöförvaltningens uppfattning är vidare att enbart planläggning inte ger samma förutsättningar att skydda ett område mot exploatering som strandskydd. Andra former av områdesskydd är ofta kostsamma, både att inrätta och fortsatt följa upp. Även av det skälet anser förvaltningen att det är bra att strandskyddet prövas på nytt när en ny detaljplan tas fram. Det ligger också i linje med bl.a. Stockholms stads handlingsplan för biologisk mångfald, som anger att naturliga strandmiljöer och deras ekologiska funktioner ska värnas från olika former av ingrepp.

Stränder kan i praktiken även fungera som ett skydd mot effekterna av klimatförändringar för bebyggelse längre bort ifrån strandlinjen. Bedömning av ianspråktagen strand- och översvämningszon ingår även i statusklassning av hydromorfologiska parametrar enligt EU:s vattendirektiv. Förvaltningen noterar att betänkandet saknar redovisning av konsekvenser av förslaget om strandskydd utifrån dess påverkan på samhällets motståndskraft mot klimatförändringar samt utifrån försämrings- och äventyrandeförbud av hydromorfologiska parametrar.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2024 följande.

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

³ MHN 2021-03-25, § 4, Dnr 2021-2560, Remiss om Tillgängliga stränder, ett mer differentierat strandskydd (SOU 2020:78)

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att det görs en översyn av lagstiftningen som rör vattenfrågor vid planering och byggande. Kontoret anser att utredningens förslag om miljö kvalitet är bra eftersom de tydliggör hur miljö kvalitetsnormerna för vatten kan hanteras vid planläggning samt bidrar till en mer realistisk och EU-anpassad lagstiftning.

Kontoret ser också positivt på att dagvatten får en stärkt ställning i plan- och bygglagen. Exempelvis innebär utredningens förslag bättre möjligheter för kommunerna att säkra genomförandet av de hållbara lösningar för dagvatten som det ställs krav på vid planläggning och prövning enligt plan- och bygglagen.

Särskilt välkommet är förslaget om att kommunen i en detaljplan ifråga om dagvattenanläggning får bestämma de krav på placering och utförande som behövs för att hantera dagvatten och vattenbrist samt för att inte överträda bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken. Kontoret bedömer att utredningens förslag i dessa avseenden bidrar till en tydligare hantering av vattenfrågorna samt att plan- och byggprocesserna blir mer förutsägbara. Stadsbyggnadskontoret bedömer att utredningens förslag om ändringar av strandskyddet, avseende att strandskydd inte ska återinträda om ändamålet i den nya detaljplanen är detsamma som i den äldre planen eller när länsstyrelsen sedan tidigare genom ett aktivt förordnande har upphävt strandskyddet, i huvudsak är rimliga.

Kontoret bedömer att det är rimligt att strandskyddet inte återinträder på kvartersmark och allmän platsmark, när en ny detaljplan ersätter en äldre plan om ändamålet inte ändras och om planen har genomförts.

Områden, i Stockholms kommun, som planlagts före 1994 har inte prövats i förhållande till strändernas betydelse för växt- och djurlivet. När strandskyddet infördes, på 1970-talet, undantogs redan planlagda stränder. Majoriteten av Stockholms stränder omfattas därför inte av strandskydd oavsett höga rekreativa och ekologiska värden. Utredningens förslag kan på så vis riskera att motverka strandskyddets syfte att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för växt- och djurlivet på land och i vatten, i de områden som inte prövats i förhållande till strändernas betydelse för växt och djurlivet.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2024 följande.

Trafiknämnden godkänner trafikkontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret instämmer i att hanteringen av vattenfrågor i planprocessen är otydlig och kan vara svår att förstå samt att möjligheterna att reglera dessa är begränsade. Därför ser trafikkontoret positivt på att hanteringen i planskedet har utretts och bedömer att flera av de förslag som lämnas kan bidra till en förbättrad hantering i planeringsprocessen. Kontoret konstaterar att konsekvenserna av förslagen behöver utredas närmare för att de ska kunna utgöra underlag för lagstiftning och att annan lagstiftning behöver komma till. Betänkandet är mycket omfattande och skulle vinna på att kortas ned och att de olika frågorna koncentreras i skriften för att bidra till enkelhet och ett tydligare budskap vid läsning. Vidare instämmer kontoret i de fortsatta utredningsbehoven. Kontoret instämmer i utredningens kommentarer om att lagstiftningen kopplad till vattenförvaltningen i Sverige behöver ses över i grunden. Detta har konstaterats i flera utredningar och påpekats av myndigheter och andra organisationer, bl.a. En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66) och Vem har ansvaret? (SOU 2017:42).

Förslagen om ökade möjligheter att reglera dagvatten i detaljplaner vad gäller placering och utförande är generellt bra och kommer sannolikt att bidra till ökade möjligheter att hantera vattenfrågor på ett bättre sätt. Kontoret ser dock utmaningar kopplade till val av teknik och lösningar eftersom kunskapen om bl.a. anläggningars funktion och reningseffekter i dagsläget är dåligt kända och att möjligheterna att anlägga lämpliga anläggningar och anordningar varierar stort beroende på platsspecifika förutsättningar. Vilka skyddsåtgärder och lösningar som ska kunna krävas anges inte närmare. Förslaget bedöms också bli kostnadsdrivande för de aktörer som bygger.

Förtydliga möjligheterna till undantag och blandningszoner

Trafikkontoret ser positivt på att de möjligheter till undantag som finns förtydligas för att bättre motsvara intentionerna med EU-rätten. Förslaget kan bidra till tydlighet i arbetet med vattenförvaltningen. Trafikkontoret är också positivt till förslaget att så kallade blandningszoner införs. I zonerna föreslås miljö kvalitetsnormer kunna överskridas under vissa förutsättningar och under förutsättning att resten av vattenområdet uppfyller kraven. Syftet med förslaget är bl.a. att öka transparensen för hur mätningar ska göras för att vara representativa för vattenförekomster och utsläppspunkter. Förslaget är dock oklart kring vad det kommer att bidra till för miljönytta.

Förslag om regionala och lokala åtgärdsprogram samt miljö kvalitetsnormer

Vattenförvaltningen och ansvarsfrågorna kopplat till detta är oklara och trafikkontoret undrar om lagstöd för regionala och lokala åtgärdsprogram kommer att lösa de utmaningar som finns kopplat till detta. Ansvarsfrågan för vatten- och dagvatten har utretts i flera utredningar tidigare, bl. a. En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66) och Vem har ansvaret? (SOU 2017:42) och man har konstaterat ett omfattande behov av förändringar i berörda lagstiftningar. Vidare har det konstaterats

att förändringar i organisation av vattenarbetet i landet är nödvändiga för att åstadkomma en ändamålsenlig vattenförvaltning. Detta gäller oavsett om det är nationell, regional eller lokal nivå som avses. Kontoret anser att förslagen om regionala och lokala åtgärdsprogram och förändringar av miljö kvalitetsnormer behöver genomlysas på ett utförligare sätt i samband med att vattenförvaltningen och tillhörande miljö kvalitetsnormer ses över. Kontoret anser att man kan ifrågasätta om det legat inom utredningens uppdrag att komma med långtgående förslag för ändringar i miljöbalken vad gäller åtgärdsprogram och miljö kvalitetsnormer som i första hand inte är en del av planeringsprocessen och PBL. Enligt kontoret finns möjligheten att ta fram lokala och regionala åtgärdsprogram redan idag och syftet med förslaget är därför oklart.

Legaldefinition av dagvatten, avloppsvatten och dagvatten som en egen vattentjänst

Dagvatten är en temporär företeelse och är en beskrivning av vatten som uppstår när regn faller på hårdgjorda ytor eller uppstår genom avsmältning av snö och is mm. Då dagvatten når en recipient såsom en sjö, ett vattendrag eller grundvattnet upphör det att existera som företeelse och övergår till att vara vanligt vatten. I dagsläget är det i praktiken svårt att skilja på vad som ska benämnas dagvatten respektive skyfall vid större regn och därför kan det vara logiskt att ha kvar nuvarande definition med avloppsvatten tills en ny, vedertagen och funktionell, benämning finns. Kontoret ställer sig därför frågande till vad förslaget om legaldefinition av dagvatten kommer att bidra till. Möjligen kan det vara bättre att behålla nuvarande beskrivning eller hitta en annan beskrivning av företeelsen utifrån vad som kan vara mest effektivt vid hanteringen. Vidare bör denna fråga utredas i samma sammanhang som i befintlig bebyggelse för att bidra till en effektiv hantering i hela samhället.

Dagvatten föreslås också utgöra en egen vattentjänst skild från avlopp, men det är oklart vad syftet med detta är och vad konsekvenserna och effekterna av förslaget blir. Sannolikt kommer förutsättningarna för att ta ut ersättning (avgift) för denna vattentjänst att förändras och denna aspekt samt andra aspekter, såsom t.ex. konsekvenser för fastighetsägare, behöver klargöras och förtydligas innan ändringar sker. Vad gäller förslaget att möjliggöra att exploateringsavtal får avse åtgärder för dagvatten ser kontoret att det bör ge större möjligheter för kommuner att styra markanvändningen. Detta är något som staden redan tillämpar.

Förslag om att kunna förelägga fastighetsägare

Trafikkontoret anser att förslaget att kommunen ska kunna förelägga en fastighetsägare att vidta eller underhålla dagvattenåtgärder på tomten, som framgår av skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser i detaljplan eller i områdesbestämmelser, är intressant. Möjligheten att förelägga fastighetsägare att underhålla befintliga dagvattenåtgärder känns rimlig men förslaget om att vidta nya eller fler åtgärder svårt att bedöma och förefaller svårt att hantera i praktiken.

Hantering av dagvatten- och skyfallsfrågor bör främst hanteras i planprocessen. Hur reglerna med förelägganden ska se ut och fungera är oklart och behöver bedömas och beskrivas närmare. Trafikkontoret ser också en risk att förslaget får liten effekt, är svårt att genomföra och att det kan innebära en stor administrativ börda för kommunerna som leder till att förslaget blir svårt att tillämpa. Den effekt som eftersträvas med förslaget bör kunna uppnås med andra styrmedel och incitament.

Utmaningarna inom vatten och dagvattenhantering i befintlig miljö ingår endast till en mindre del i utredningen. Det får anses vara en betydligt större fråga att klargöra än vad denna utredning har haft i sitt direktiv. Trafikkontoret välkomnar därför att denna fråga belyses i ett större sammanhang för att åstadkomma en ändamålsenlig vattenförvaltning i Sverige.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 3 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag. Vad gäller dagvattenhantering inom planläggning bedömer koncernledningen att förslagen inte innebär någon större förändring för bolagen då hanteringen inom Stockholms stad i stora delar redan idag sker på det sätt som utredningen föreslår. Koncernledningen ser att om remissförslaget genomförs ökar både tydligheten kring dagvattenhantering, samt att kraven ökar då kommunerna ges större rådighet över dagvattenhanteringen. Innebörden av detta blir att kommunen kan bestämma typen av dagvattenåtgärder och placeringar i detaljplanen. Det kan handla om större allmänna dagvattenåtgärder på kvartersmark om fastigheten till exempel ligger nedströms och/eller i en lågpunkt. Detta förslag kan komma att innebära ytterligare svårigheter och ökade kostnader för stadsutveckling, nyproduktion och större ombyggnadsprojekt inom koncernen.

Koncernledningen ser att förslagen leder till att mer arbete gällande dagvattenhantering måste ske i de tidiga detaljplaneskedena. Detta kan leda till ökade kostnader då osäkerheterna är stora kring vad som slutligt ska byggas. Risken för ökade kostnader ses även gällande åtgärder som kan krävas på befintliga intilliggande fastigheter.

Koncernledningen saknar dock förslag kring i utredningen gällande dagvattenhantering i de fall avrinningsområdet är större än detaljplaneområdet, vilket hade varit önskvärt.

Koncernledningen ställer sig bakom dotterbolagens svar i sin helhet.

Underremisser

Stockholm Vatten och Avfall AB:s yttrande daterat den 19 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Bolaget motsätter sig inte föreslagna lagändringar.

- Bolaget gör bedömningen att förslaget inte har någon nämnvärd påverkan på bolaget utifrån dricksvattenperspektivet då utredningen valt att inte göra några särskilt kraftfulla förslag på förändringar, enbart mindre förslag om förtydliganden då en del förbättringar redan täcks upp i andra nya lagstiftningar.
- Bolaget gör bedömningen att det är bra att implementeringen av miljökvalitetsnormer i svensk lagstiftning justeras så att införandet överensstämmer med EU-lagstiftningens avsikt. Genom föreslagna ändringarna blir det även ett mer pragmatiskt förhållningssätt då en helhetsplanering för miljökvalitetsnormer möjliggörs utanför kommungränsen vilket även leder till en mer förutsägbar planering.
- Bolagets bedömer också att det är bra att det tydliggörs i lagstiftningen att förutsättningar för att klara miljökvalitetsnormer, liksom dagvatten och skyfallshanteringen måste klargöras i planprocessen. Dock tycks möjligheterna till lokalt omhändertagande av dagvatten på kvarterersmark fortsatt vara en undantagslösning som enbart ska användas i särskilda fall vid skyfallsproblematik Detta är problematiskt då det är en anpassning som behövs genomgående i en tät stad för att lyckas möta alla krav vid nybyggnation.
- Bolaget gör bedömningen att Övervägande och förslag enligt 10.12.6 om att samlat utreda behoven enligt sista stycket är prioriterat och efterfrågat med anledning av de stora investeringar som måste göras i bland annat ledningsnät de kommande åren. Bolaget anser vidare även att 3 kap 5§ PBL bör omfatta krav på att det av översiktsplan ska framgå hur kommunen avser tillgodose det långsiktiga behovet av huvudsystem för vattenförsörjning (huvudvattenledningar/huvudvattensystem), jämför med vägreservat, för att omhänderta och inte missa systemperspektiven.
- Rättsläget kring exploateringsavtal bedöms inte innebära några försämringar, de förslag som lämnas bedöms dock inte innebära några förstärkningar på ett generellt plan utan endast för extrema situationer, se vidare under avsnitt Dagvatten
- Förslaget kan innebära ett behov av anpassning av bolagets processer, resurser och arbetsmetoder för att följa de nya regler och riktlinjer som föreslås i utredningen. Det är dock svårt att bedöma omfattning. Exempelvis förslag till skärpning av tillsynen kan komma att innebära merarbete kopplat till drift- och underhåll.

I lagen om allmänna vattentjänster förändras begreppen för avlopp. Termerna dagvatten och dagvattenhantering tillkommer och termen avlopp föreslås omfatta bortledning av spillvatten och dränvatten. Det skulle sannolikt innebära att alla va-huvudman som idag har områden med kombinerade avloppssystem behöver se över

dels beslut om verksamhetsområde så att tjänsten dagvattenhantering framgår, dels se över taxorna så att dagvattenavgift kan tas ut även vid avledning till ett kombinerat system.

Ytterligare bidrar bolaget med utvecklade synpunkter kring förslaget

Miljökvalitetsnormerna

Generellt

Det är bra att implementeringen av miljökvalitetsnormer i svensk lagstiftning justeras så att införandet överensstämmer med EU-lagstiftningens avsikt. Det blir även ett mer pragmatiskt förhållningssätt genom ändringarna, vilket är viktigt då det visat sig svårt och kostsamt att uppnå miljökvalitetsnormerna i en storstadsregion, inte minst på tidigare utsatt tid.

Möjligheten att, då det behövs för att uppnå en miljökvalitetsnorm inom ett större avrinningsområde som inte ryms inom en kommun, arbeta fram ett regionalt eller på annat sätt lokalt åtgärdsprogram lyfts fram, vilket är positivt. Det skapar förutsägbarhet som är viktig både för planprocessen och de åtgärder som ska anläggas i befintlig miljö. Fortfarande kvarstår dock utmaningarna med att fördela åtgärder mellan olika parter och att genomförandet prioriteras lika mellan inblandade parter.

Det finns en målsättning med föreslagna ändringar om att säkerställa att frågor om miljö kvalitet tas omhand vid planläggning och att detta görs genom en så effektiv process som möjligt. Det är en bra ambition och det är bra att det tydliggörs i lagstiftningen att förutsättningar att klara miljökvalitetsnormer, liksom dagvatten och skyfallshanteringen, måste klargöras i planprocessen. Dock tycks det inte ha gjorts ändringar för att möjliggöra lokalt omhändertagande av dagvatten även på kvartermark, i syfte att bland annat möta miljökvalitetsnormerna. Se vidare under dagvattenhantering.

Det är positivt att det skapas möjlighet för en detaljplan genom att miljökvalitetsnormer löses i en anläggning utanför planområdet. Dock är det av största vikt att den möjligheten används undantagsvis. Det finns många skäl att hantera dagvattnet inom planen, att nyttja vattnet för grönskan lokalt liksom att skapa fördröjning och samtidigt hantera kvalitetsfrågan. Det kan, där marken är dyr, bli en billigare lösning att istället låta vattnet hanteras på annan plats. Det innebär samtidigt i en del fall att skjuta ”problemet” ur synfältet för stunden.

Dagvattenhantering

Dagvattendefinitionen

Både i plan- och bygglagen och i lagen om allmänna vattentjänster införs en legaldefinition av termen dagvatten. I lagen om allmänna vattentjänster införs också en legaldefinition av termerna avlopp och dagvattenhantering.

Det är bra och viktigt med enhetlighet kring definitioner. Som det beskrivs nu i utredningen uppstår det otydligheter kring vilka återkomsttider som avses med definitionen dagvatten. Eftersom det införs som ett vatten som va-huvudmannen ska hantera förs tanken till den praxis som finns på avloppssidan sedan tidigare med 10-års återkomsttid. Dessa återkomsttider nämns som riktmärke i annat sammanhang på sid 672.

På tal om denna praxis får det förutsättas att den med automatik fortsatt även gäller det vatten som tidigare varit avlopp och som nu blir dagvatten. Om inte skulle hela den praxis som styr va-huvudmannens skyldighet till skälig säkerhet äventyras för de delar som bryts ut som dagvatten.

Att frigöra dagvatten från avloppsdefinitionen är en fördel för möjligheten att återanvända dagvatten. Däremot skulle detta kunna innebära att det blir allt svårare för miljötillsynen att kräva rening, liksom att sköta tillsyn av dagvatten när det inte längre betecknas som avloppsvatten. Detta kommenterades även vidare under i utredningen i kap 10 s.603 – där man försöker hitta en gräns av föroreningsgrad för vilken dagvatten ska definieras som avloppsvatten. Risker är att man enbart förväntar sig att industrier och annan verksamhetsutövning med särskilt smutsiga ytor kan frambringa föroreningsnivåer som är problematiska ur ett miljö- och hälsoperspektiv och tappar bort vanlig bebyggelses ”många bäckar små effekt”. Det är oklart om utredningen säkerställt att ett kravställande på rening av dagvatten, på fastighetsmark, liksom tillsyn av detsamma inte avsevärt försvåras genom denna definitionsändring. De förslag som föreslås kring lokal dagvattenhantering på kvartersmark tycks enbart handla om skyfallsproblematik. Se vidare nedan.

En fråga, som även uppkommit under utredningen, är om dränvatten bör ingå i definitionen dagvatten. Oftast ingår dränvatten i den dagvattentjänst som va-huvudmannen erbjuder. Det har även tidigare diskuterats om dränvatten bör ha ett eget verksamhetsområde då det på vissa platser endast är dränvatten som det finns behov att avleda, det vill säga, inte dagvatten. Det skulle sannolikt vara bäst att låta dagvatten bli renodlat ytavrinnande vatten och tycks även vara det förslaget innebär, se nedan.

Utredningens svar på ovanstående sid 605. ”Under arbetets gång har också föreslagits att s.k. dränvatten borde ingå i definitionen av dagvatten. Vi gör bedömningen att dränvatten, på sätt som gäller i dag, fortsatt bör ses som en egen typ av vatten i mark som avleds genom dränering. Denna slutsats bör dock inte hindra en va-huvudman

från att ta omhand dagvatten och dränvatten gemensamt inom ramen för kommunens vattentjänst för dagvatten om detta bedöms lämpligt och tillåtligt.”

Oavsett kommer frigörandet av dagvatten från definitionen av avloppsvatten sannolikt innebära att flertalet va-huvudmän som i dag har kombinerade avloppssystem med verksamhetsområde för vattentjänsten avlopp behöver se över och anpassa verksamhetsområden och taxor. Det kommer att medför administrativt merarbete för va-huvudmännen.

Möjlighet till kravställande på dagvattenhantering

Det står att utredaren ska ”bedöma om kommunens möjlighet att ställa krav på utförande och underhåll av en dagvattenanläggning, till exempel ett fördröjningsmagasin, ett grönt tak eller annan naturbaserad lösning, behöver utvidgas i syfte att ta hand om vattenflöden och för att tillgodose miljö kvalitetsnormer för vatten”

När frågan om krav på dagvattenhantering beskrivs vidare i avsnitt 8.3.5 skriver man att ”dessa utmaningar i första hand är kopplade till frågan om hantering av skyfall och andra onormala mängder nederbörd i befintlig bebyggelse”. Inte heller kapitel 10 innehåller överväganden eller förslag som hanterar möjligt kravställande på dagvatten från vanlig bebyggelse i syfte att hantera miljö kvalitetsnormerna. Möjligheten att hantera miljö kvalitetsnormerna vid planläggning stärks upp med tydlighet och krav på hänsynstagande i PBL men övriga verktyg för kravställande på kvartermark tillkommer inte ur detta avseende vilket är en stor brist. Detta är en förutsättning för att kunna fortsatt exploatera i en tät stad.

Kravställande på fastighetsmark för att hantera skyfallsflöde

I avsnitt 10.3.2 har föreslagits att möjligheterna att hantera skyfall och annat dagvatten bör föras in som ett allmänt intresse i 2 kap. 6 § plan- och bygglagen. Det innebär att hänsyn alltid ska tas till möjligheterna att hantera dagvatten vid bedömningen av lämplig utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk. Bedömningen ska göras vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov. Detta är ett väldigt bra införande.

Det föreslås även ett kompletterande av Lagen om allmänna vattentjänster med en möjlighet till kravställande på fördröjande åtgärd av dagvatten på kvartermark. Detta låter som ett väldigt efterlängtat tillägg men när det sedan beskrivs i kapitel 10 framgår det att detta enbart kan användas för mycket speciella situationer. Det framgår att det ska bidra till ”en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning” och syftar till att vid särskilda situationer kunna förelägga en enskild fastighetsägare att vidta dagvattenåtgärder som behövs för att förebygga problem vid kommande skyfall. Det står även att fastighetsägaren exempelvis kan behöva sätta upp tunnor för att samla vatten från tak, plantera ett träd eller ordna regnbäddar, ta bort delar av en asfalterad trottoar, gräva ett dike som leder dagvattnet till en bäck eller bygga ett särskilt område för dagvattenavrinning.

Synpunkten här är att detta ger en mycket oklar ambition. Eftersom det även uttrycks att detta inte är ett verktyg som får användas "slentrianmässigt" kan det alltså inte användas på flera fastigheter och på så vis skapa en "många bäckar små effekt" som skulle kunna vara effektiv ur ett kvalitetshänseende, med rätt åtgärder, men även rätt tilltagen i dimensionering avlasta ledningsnätet. Att med åtgärder som vattentunnor och gröna tak på enstaka fastigheter kunna förebygga översvämningar vid skyfall är en omöjlighet. Den andra oklarheten är att detta förväntas "bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos den allmänna va-anläggningen". Om syftet är att enbart sätta in denna åtgärd där skyfallsproblematiken är stor är det väldigt oklart varför va-anläggningen, som inte hanterar den typen av flöden, ska skonas.

Sammanfattningsvis är införandet av ett möjligt kravställande på lokal dagvattenhantering på kvartersmark mycket efterlängtat men med den begränsning i användning som nu förväntas är det i den närmaste obrukbar.

Exploateringsavtal

På s.651 ges förslaget att: I 6 kap. 40 § plan- och bygglagen förtydligas att ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av anläggningar för dagvattenhantering. Den möjligheten välkomnas men om avsikten enbart är att använda det i de särskilda fall som beskrivs för lokalt omhändertagande av dagvatten, vid specifika skyfallsutmaningar, så är tillskottet inte så stort.

Utökad tillsynsmöjlighet

På s.656 beskrivs kontroll genom bygglov: Idag råder stor osäkerhet huruvida byggnadsnämnden kan ställa särskilda krav på dagvattenhantering i samband med bygglovsprövning om den aktuella byggåtgärden ska utföras inom ett område med detaljplan och planen inte har bestämmelser för att hantera dagvattnet. Även författningsstödet för vissa av Boverkets dagvattenkrav som behöver hanteras vid bygglov har ifrågasatts.

Utredningen lämnar förslag på ändringar som syftar till att stärka upp området, vilket är mycket välkommet. Dock är det något oklart hur användbart det blir med avseende på anläggningar på kvartersmark, där ofta stora utmaningar finns, om det i andra justeringar som föreslås i utredningen inte ges stöd för lokalt omhändertagande i annat än mycket speciella situationer ur skyfalls-hänseende.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) yttrande daterat den 23 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Remissen föreslår ökade krav på bland annat dagvattenhantering, vilket för SISAB:s del kommer innebära både ett förändrat arbetssätt och ökade kostnader.

Ett förändrat arbetssätt ses som en konsekvens av att frågorna som remissen berör, behöver behandlas i ett tidigare projekteringsskede och behandlas gemensamt av flera

aktörer. Om plan- och bygglagen integreras med miljö kvalitetsnormer framgent måste dessa tas hänsyn till tidigt i processen.

Ökade kostnader ses framförallt för det arbete som pekas på i de tidiga skedena, exempelvis fördyrande utredningar i detaljplaneskeden avseende dagvattenutredningar eller åtgärder kopplat till problematik i att dagvattenhanteringen ska lösas på den egna fastigheten. Ökade kostnader ses även gällande åtgärder på befintliga fastigheter.

Med de begränsade markytor som är disponibla i stadsmiljö, i kombination med en ofta komplex samordning av dagvattenhantering, nödvändiga åtgärder mot värmebölja samt krav på att bidra till biologisk mångfald ser SISAB ett behov av att lyfta fram barnens behov av en god utemiljö med gröna skolgårdar för förskolebarn och skolelever.

Det är av stor vikt att skolornas utemiljö är utformad också så att de ger möjlighet att passa barns behov. Utformning av skolgårdar kräver att så stor del som möjligt av den tillgängliga markytan nyttjas för att ge barnen möjlighet till fri lek och kreativitet.

AB Familjebostäders yttrande daterat den 18 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Familjebostäder saknar förslag på hur skyfallsproblematik ska hanteras. Det finns idag inte någon tydlig gräns mellan ett normalt dagvattenflöde och ett onormalt till följd av skyfall. Detta gör att vid planeringen av nya bostäder uppstår ofta osäkerheter eftersom dagvatten och skyfall kräver olika typer av åtgärder av olika aktörer.

Skyfallsproblematiken är en fråga som behöver hanteras brett och där flera aktörer behöver samverka för att klara den stora utmaningen vi står inför. Avsaknaden av detta gör att det istället blir mycket stora mängder vatten som ska hanteras i nybyggnadsprojekten, vilket gör dem mycket svåra att genomföra.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB:s yttrande daterat den 22 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Micasa Fastigheter i Stockholm AB ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag. Vad gäller dagvattenhantering inom planläggning bedömer Micasa att förslagen inte innebär någon större förändring för bolaget då hanteringen inom Stockholms stad i stora delar redan idag sker på det sätt som utredningen föreslår.

Micasa anser att förslaget till ändring av 2 kap 6 § PBL, där det införs krav på att byggnader ska placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till möjligheterna att hantera dagvatten, är bra. Detsamma gäller regleringen i 8 kap 9 § PBL gällande att en obebyggd tomt ska anordnas så att det går att hantera krav på vattenförsörjning, avlopp och dagvatten.

I 4 kap 16 § föreslår utredningen att det införs en möjlighet för kommunen att i en detaljplan ifråga om dagvattenanläggningar på kvartersmark, bestämma krav på placering och utförande som krävs för att hantera dagvattnet. Micasa anser att

förslaget till lagreglering i denna del är allt för detaljerat och att det borde räcka med att ställa krav på utrymme för dagvattenhantering istället för detaljerade krav på placering och utförande kring detta. I annat fall ser bolaget en uppenbar risk för att det kommer att behöva utredas ännu mer i detalj gällande vilka lösningar som bolaget ska ha för detta flera år innan anläggningen faktiskt ska uppföras. Mot bakgrund av att en detaljplan ska hålla över tid anser Micasa därmed inte att det är lämpligt med sådana detaljerade krav redan i detaljplanen och att det även skulle kunna hindra lösningar med bättre metoder och kapacitet som kan finnas tillgängliga längre fram.

Vad gäller utredningens förslag kring ändringar och förtydliganden i miljöbalken, anser Micasa att det är positivt att det i 7 kap 9 § införs ett undantag om återinträde av strandskydd när en detaljplan ersätts med en ny detaljplan och ändamålet med den nya planen är densamma som den äldre planen.

Vad gäller övriga konsekvenser av utredningens förslag, delar Micasa utredningens bedömning att de samlade förslagen bör medföra både tydligare och mer förutsägbara processer för byggherrar. Såsom även framförs i utredningen, anser bolaget dock att förslagen i vissa delar kan komma att medföra ökade kostnader för oftare förekommande krav på exempelvis dagvattenutredningar inför ny bebyggelse.

AB Stockholmshems yttrande daterat den 24 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholmshem ser att om remissförslaget genomförs ökar både tydligheten kring dagvattenhantering, samt att kraven ökar då kommunerna ges större rådighet över dagvattenhanteringen. Innebörden av detta blir att kommunen kan bestämma typen av dagvattenåtgärder och placeringar i detaljplanen. Det kan handla om större allmänna dagvattenåtgärder på kvartersmark om fastigheten till exempel ligger nedströms och/eller i en lågpunkt.

Förslaget kan innebära ytterligare svårigheter och ökade kostnader för stadsutveckling och nyproduktion inom Stockholmshem, men även i större ombyggnadsprojekt som bolaget nu bedriver. Stockholmshem kan redan nu se tendenser till vissa inlåsningar i markanvisningarna med NI och N2 ytor där staden vill välja placeringar för genomsläpplig mark.

Stockholmshem instämmer med att det behövs tydliga krav och anvisningar, men önskar större flexibilitet när det gäller dagvatten- och klimatanpassningshantering. Detta då bolaget inte med säkerhet vet vad som händer i framtiden, och vilka krav som kommer med klimatförändringarna. Bolaget instämmer med att behov finns att, bland annat för skyfallsåtgärder, samverka med andra aktörer.

Enligt förslaget förstår bolaget det som att det ska det utgå en viss ersättning till fastighetsägaren om kommunerna går in på kvartersmark och kräver åtgärder som gynnar allmän platsmark. Det här förslaget kan bli utmanande ekonomiskt för Stockholmshem om kommunen väljer platser. Här ser vi att det blir extra viktigt med samordning. En annan viktig faktor här är att ta med i beräkningen är att kommunerna i dagsläget inte har några större finansiella medel. Bolaget ser dock positivt på att

laghindret för kommunerna att betala ut ersättning åt fastighetsägare om de gör dagvattenåtgärder på allmän platsmark som finns i nuläget tas bort.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Särskilt uttalande av Åsa Lindhagen (MP), Felicia Schartner Giertha m.fl. (alla S) och Deniz Butros m.fl. (alla V)

Utredningen ”Enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande” har ett gott syfte i att underlätta den administrativa bördan och förtydliga hur vattenfrågor bör hanteras vid planändringar. I Stockholms stads majoritet ställer vi oss positiva till flera av utredningens förslag, som exempelvis förtydligande benämningar på olika typer av miljökvalitetsnormer och kommunens möjlighet att ställa krav på fastighetsägare att utföra åtgärder för dagvattenhantering.

I frågan om strandskyddet lyfter miljöförvaltningen att utredningen inte klarlagt i förslaget hur stora förändringarna skulle kunna vara när det gäller t.ex. bebyggelsens omfattning och utbredning utan att strandskyddet behöver prövas på nytt. Vi instämmer i att frågan är outredd och menar att detta innebär en risk för att olika instanser gör olika bedömningar.

Strandskyddet fyller två av de tre hållbarhetsaspekterna; den sociala och den ekologiska. Strandskyddet finns till för att säkra allmänhetens tillgång till stränder och vatten. Det är en fråga om klimaträttvisa som ska värnas. Den ekologiska aspekten är tydlig i och med att strandskyddet finns till för att bevara god ekologisk status i vatten, en stor utmaning i Stockholms stad, och skydda livsvillkor för djurlivet. Mot bakgrund av de ovan nämnda utmaningarna ser vi att lagstiftningen behöver höja upp strandskyddets värden. Stockholm är en stad med mycket redan ianspråktagen mark vid vatten och med gamla detaljplaner. Vi instämmer i miljöförvaltningens synpunkt om att förutsättningarna för strandskydd kan ha ändrats sedan planen beslutades och att det är lämpligt att upphävande av strandskyddet prövas på nytt när en ny detaljplan tas fram. Även om ändamålet är detsamma kan en ny plan skilja sig mycket från den äldre planen.